

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENE

Oznani.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 28.

V Celovcu v saboto 7. aprila 1866.

Tečaj II.

Prošnja.

Kdor za II. četertletje t. l. svoje naročnine plačal ali se vsaj pri nas oglašil ni, da jo bode plačal, dobi danes poslednji list. Lepo tudi prosimo, naj se stari dolgovi skorej poravnajo!

Naši deželni zbori in naš politični program.

III.

(Dalje).

Zdaj pa preišljajmo materialna prevdaranja.

Perva točka pravi, da je deželna ustava v nevarnosti in se je zaradi dolžnosti ohraniti sam sebe strah očitno izreči moral.

Ali, gospoda moja, pokažite mi zdaj, ktere besede cesarskega manifesta so take, da se je bati za deželno ustavo?

Ali ne govori razločno, da se bodo postavnim zastopnikom kraljestev in dežel sklepi ogerskega in hervaškega zbora predložili? Ali ni s tem gledé na §. 19. deželnega reda tako rekoč naše področje ali opravljanje razširjeno? Vi, gospoda moja, pravite: Deželni zbori so v nevarnosti! Zakaj neki tukaj sedimo? (S me h.)

Ali bi cesar ne bil mogel tudi deželne zbore razpustiti potem, ko se je februarni statut ustavil? Morebiti, gospoda moja — jaz bi bil to storil — bi to bolj pametno bilo! Jaz bi jih bil razpustil, izvolil pa nove zastopnike, ki naj bi bili državopravna vprašanja prevdajali in po zdravih načelih narodne posebnosti pogodili se. (Pravo! Pravo!)

Jaz bi bil to naredil, ker v februarjem statutu tudi zastopništvo z ozirom na večino in manjšino v primeri s praviimi deželnimi razmerami ni prav ustanovljeno.

Vi, gospoda moja, pravite, da so deželni zbori v nevarnosti! Poglejte oktobersko diplomu in našli bote, da so deželni zbori od Njeg. veličanstva za glavne dediče prej absolutnega postavodajstva postavljeni.

Vi ste glavni dediči, a širji državni zbor je dobil veliki sporoček. Ne državni zbor, temveč deželni zbori so nastopili dedščino, in statut, ki je hotel oktobersko diplomu oživiti, bil bi moral tudi deželnim zborom široko polje delavnosti odločiti.

Kaj pa se je s februarnim statutom zgodilo? Ali ni ravno on deželnim zborom vso moč, ki jim je po oktoberski diplomu pripadala in bi se jim bila tudi morala podeliti, ali je ni ravno on skercil in omejil?

Septemberski manifest, gospoda moja, pa hoče deželnim zborom zopet tiste pravice po oktoberski diplomu dati in izročiti to opravilstvo, ktero jim gre, Vi pa pravite, da so po manifestu deželni zbori v nevarnosti!

Kako morete ravno Vi kaj tacega potožiti in se za deželne zbore bati, — Vi, ki pravite, da nimajo nobene oblasti v državopravnih zadevah? Kako morete Vi tožiti, da so deželni zbori v nevarnosti, Vi, ki se zmirej le za februarno ustavo poga-

njate, ki je pa v primeri z oktobersko diplomu deželne zbore tako zelo skercila? Prav nič nimate tedaj pravice pritoževati se. Dozdeva se mi nadalje, da se je tudi Vam pri tem važnem prevdaranju pripetilo to, kar je poprej dr. Bleiweis omenil, in česar se je posebno nek francoski minister posluževal, ki je zamolčal, kar je mislil, povedal pa, kar ni mislil; dozdeva se mi, gospoda moja, da ste brez vzroka in pravega spoznanja (Oho! na levi!) rekli: Deželni zbori so v nevarnosti!

To prevdaranje tedaj, ki se boje nanaša na deželno blagostanje, in se le zamore po §. 19 v misel vzeti, je brez vse prave podstave.

Nadalje pravite Vi, da je podstavni zakon za februarno ustavo in posredno tudi diploma od 20. oktobra ustavljena. Zdaj pa se vpraša, kdaj so se izdali ti podstavni zakoni, koliko časa so imeli veljavo, kakšna je bila ta veljava in kako so se izpeljevali? Če sem tudi danes že kar veliko o tem govoril, vendar naj omenim še to, kar je najbolj važno, da se razloček med oktobersko diplomu in februarno ustavo prav spozna.

Oktoberska diploma je zgolj dar cesarske preoblastnosti, nikakor pa ne da bi bila oktrojirana ali vsiljena, kakor so bili v resnici Goluhovski-jevi statuti in februarni patent, ki ima vso drugo podlago od oktoberske diplome. Če se tedaj, gospoda moja, hočete na pravni doslednosti porazumeti in spraviti, tedaj se pač moram čuditi, zakaj da niste med oktobersko diplomu in februarnim patentom tudi Goluhovski-jevih statutov djali, ker bili so, gospoda moja, ravno tako brez pogajanja od Njeg. veličanstva dani, kakor februarni statut, tje kaj stavite Vi pravno svojo doslednost.

Pravna doslednost moja pa mojih prijatlov opira se na oktobersko diplomu, na septemberski manifest in to, kar bo dalje sledilo, ker ne maramo za oktrojiranje in smo prepričani, da Njeg. veličanstvo ne bo zdaj izrečenega načela popustilo, tega namreč, da bi se z narodi in vlado slobodno dogovorila takšna ustava, ki bode vsem enakomerno ugajala, tako da bodo Goluhovski-jevi in Šmerlingovi statuti kar zginili, kakor da bi jih nikjer nikoli ne bilo! (Pravo! Dobro!)

Gospoda moja, le po dogovarjanju, po septemberskem manifestu je mogoče, doseči pravno doslednost, in še le ta ustava je perva veja pravne doslednosti na deblu oktoberske diplome.

Pa ne samo to, gospoda moja, da se je bilo treba od oktrojiranja verniti k pravu, tudi nevarno državno stanje, — salus reipublice — sililo je kar močno, da je previdni naš gospod in cesar Avstrijo vendar enkrat od brezna potegnili, ter jej dal ustavo, ktere se morejo vsi narodi udeleževati.

Če se je namreč samo en del udeležuje, drugi del, zlasti vsa izhodnja polovica, pa ne, in ima to tako grozne nasledke za državno blagostanje, potem je pač zelo nevarno dalje puščati državo v tem stanju, samo da bi se februarni statut obderžal.

Sicer pa, gospoda moja, moram opomniti, da februarni patent ni nikdar niti djanski niti pravno oživel, — djanski ne, ker se ga

Ogri, Hrvatje, Benečani in pozneje Čehi niso udeleževali, — pravno ne, ker se še Benečanom nikoli ni prilika ponudila in pravno poskusilo, da bi v „Reichsrath“ stopili.

Ker je bila pa ustava za celo cesarstvo dana, tedaj ni ta ustava od 26. februarja tudi nikdar djanski oživela.

Ker se to, gospoda moja, ni zgodilo, ker je ni bilo mogoče izpeljati, ker je narodno gospodarstvo in finančna moč hiralala, ker so dolgovi na davkih naraščali, ker je po vsem cesarstvu in pozneje tudi v „Reichsrathu“ opozicija slednjič splošna postala zoper očeta ustave, potem je pač kaj naravno, da je Njeg. veličanstvo uslišalo večino avstrijskih narodov, ki niso bili v zbornici zastopani, ki pa zamorejo Avstrijo ustanoviti. Naravno je, da je naposled poginil ministerski absolutizem, centralizacija ustavna, in kakor upam, vendar enkrat tudi nemški hegemonizem. (Pravo!)

Tretje prevdaranje, gospoda moja, je to, da se deželnemu zboru krati pravica, vdeleževati se po svojih zastopnikih v „Reichsrathu“ postavodajstva. Res je, da bo, gospoda moja, vlada nekaj časa, dokler da se na podlagi septemberskega manifesta ustava za celo državo z narodi ne dogovori, celo v pravi sili pravico imela, postave dajati, z eno besedo, vladati. Vprašam Vas pa, gospoda moja, ali ni bil zgorej omenjeni §. 13 za poprejšnjo vlado lepa prilika, ali se ga ni večkrat poslužila in, dasiravno ni bila sistirana ustava, je vendar take postave dajala, ki jih je imel le reichsrath pravico dajati.

Ali ne budi to zaupanja, da se zdanja vlada Njeg. veličanstva ni poslužila §. 13 in dajala med tem časom postave ter ga je vničila gledé na državno blagostanje in da bode državi potrebne postave le iz sile dajala, dokler se nova ustavo ne dogovori?

Terdno sem prepričan, gospoda moja, da ustavljenje „Reichsratha“ ne bode državi toliko škodovalo, kakor v preteklih letih februarni patent, ki ni od države škode odvernili, pa je tudi mogel ni, — da se bodo postave dajale, ki se bodo ravno tako, ako ne še bolje, na državni blagor ozirale in ga pospeševale, kakor provišejevanje davkov in pristojbin, ktere smo le za eno leto sprejeli, a vendar za vsa leta votirali. (Pravo!)

Kako čudna je vendar ta pritožba, gospoda moja! V „Reichsrathu“ niste nikdar nič hotli slišati od deželnih zborov in ste vedno eno godli, da smo namreč tamkaj le državni zastopniki. Zdaj pa pravite, da so deželnim zborom po ustavljenju pravice prikrajšane, ker ne morejo svojih poslancev vanj pošiljati. (Pravo! Pravo!) Po takem lahko spredite, da se to prevdaranje opira na napčno podlago.

Daljno prevdaranje, da je februarna ustava nepopolna, to priznavate sami. Vi ste najbolj vnati zastopniki in brambovci ustave, pa vendar to priznavate, tedaj je gotovo res. (S me h.) Gledé na to in da februarne ustave ni večina avstrijskih narodov sprejela, da se ni mogla djanski izpeljati, da je bila po njej sprava z Ogri in Hrvati nemogoča, da je edinstvo Avstrije zaderževala,

Avstrijsko cesarstvo.

da je imela hibo najodločnejše centralizacije na sebi, celó smertnega červa, ki tiči v §. 13, — pri taci okoliščinah in gledé na to, da ste sami nepopolnost februarne ustave priznali, je tudi nemogoče, da bi februarna ustava vendar mógla trdnó podlago in živetna načela imeti. Kako more, gospoda moja, taka ustava zdrava in živetna načela imeti, ki je bila zoper oktobersko diplomo, pravo in postavno podlago, oktrojirana; ki se ni mogla kar nič razvijati, če avstrijski narodi niso ne le nič zanjo marali, temuče se čedalje bolj proti nji upirali in oná nič v stanu ni bila, braniti se, — in je tako padla. Ali je to nje moč življenja? to dobra, trdna podlaga? Najmanj pa morete, gospoda moja, terditi, ba bi bila ta ustava priliko dala razvijati in gojiti posebnosti monarhije, posebnosti pravnih razmer in narodnosti. O tem ne morem kar nič govoriti, kajti jaz tega ne verjamem, gospoda moja, da bi bili Vi to resno govorili; toliko pa vendar rečem (Kromer serdito: To je preveč, tukaj se nikdo ne šali, to je bila gola resnica.)

No, če Vam je to, gospoda moja, res gola resnica bila, mi pa povejte, kako je ta ustava, od ktere menite, da je posebnostim Avstrije najbolj primerna, kako je vstrezala ta ustava Ogrom in Hervatom in njihovemu državnemu pravu, kako zgodovinskim pravicam Čehov in različnim narodnostim, kakor tudi onemu narodu, ki v tej deželi prebiva, t. j. nam Slovincem?

Ali smo mogli od vlade priporočani šolski program vpeljati, čeravno mi je vitez Šmerling rekel, da je dobro prevdarjen, zmeren, poličen, izpeljiv, in da bode poročevalcu naročil, da ga izpelje? Ali smo mogli po tej ustavi samo tá program izpeljati? Ali smo mar mogli, izvršiti ga, v deželnem zboru kaj primernega skleniti? Ali se ni Šmerling v vse vtikal? Ali smo mogli to malo deželo in narod naš slovenski v njegovih pravicah, v posebnosti njegovih braniti, tem manj, da bi se bili Ogri in Hervatje vvezni v februarni patent? (Dobro! Dobro!) Dokazite mi to, potem bom verjel, da Vam je s tem prevdarjenjem resnica bila. Ne dvomim sicer nad Vašo pravo voljo, — dvomim le nad tem, da niso prevdarjenja Vasa gledé na to prav postavljena, da so bile posebnosti Avstrije po februarni ustavi še koj dobro zavarovane.

Zagrebski listi pišejo, da gre deputacija še le 15. t. m. v Pešto in da bode zbor zopet preložen, ker ni upati, da se bodo do 1. maja dogovorili končali. Članov herv. deputacije ne bo več kot 11, ker je med tem časom dr. Josip Vranjany, eden izmed najbolj odličnih zastopnikov in domoljubov, umrl. Če bi pa imela vneti se vojska, govori se, da tedaj neha vse zborovanje, da se razglasi cesarski manifest in da Ogerska dobi tri (?) ministre. — Zdaj se pa zastopniki neki kaj živo menijo o skupnih zadevah, zlasti pa, ali bi se postavil koj natančen zakonski načert, ali pa samo načela, katerih naj bi se deržali, da se z vlado porazumijo; kajti zastopniki mislijo, da bi ves trud lahko zastoj bil, ako bi vlada ne priznala načel, po katerih zbor ravna. Če bi pa vlada in zastopniki bili v načelih složni, potem pravijo, pa ni treba natančnega poznamljanja, kar bi tudi mnogo dela prizadjalo. Zastopniki bi tedaj samo načelne stvari pretresovali in po tem takem tudi lahko vse prej doveršili. Kar se skupnih zadev in njihovega obravnavanja tiče, počakala bode vlada, kakor piše „Pozor“, kaj da ogerski zbor nasvetuje; potem pa se bodo tako dolgo pogajali, da se kaj gotovega dožene. 48letne postave se pregledajo in popravijo tako, da bodo natanko in pravno določene vse zadeve, ki jih ima Ogerska do skupne države in posebej do Erdeljskega in trojedine kraljevine. „Pozor“ tudi pravi, da pišejo madjarski listi zadnje dni bolj zmerno in ne več tako nezaupljivo in napeto, in da bode vlada sama kriva, če se ne porazumijo, ker se je skoneca Madjarjem preveč prilizovala, da so potem oni, zlasti kar se tiče pravne doslednosti, strune tako zelo nategnili. — Naj bi se srečno vse dognalo! Kaj zelo bi bilo tudi želeli, da bi se zdaj, ko se nam spet kaj viharji časi kažejo, iz vseh strank možje izločili, ki bi za porazumljenje delali, zato ker je po vsaki ceni potrebno. Vsaka stranka naj bi potem kaj jenjala in žertovala, da bi se prej pogodili in vse poravnali, da vendar prepozno ne bo!

Iz Českega se ne sliši več od homatij. Razdraženost je minula in nastopil mir. Dobri ljudje so pa tudi veliko k temu pripomogli, ker so ubogim prebivavcem berž dela in živeža priskrbeli. To je lepo!

— Čehom se nič kaj prav ne zdi, da je policijski komisar g. Hlebeček kaznjen in v nižo službo djan, zato ker je dopustil, da so se ljudje itakrat pred zbornico zbirali in šunder delali, ko se je v nji o enakopravnosti obeh jezikov na vseučilišču govorilo. To je res nekako čudno in nas spominja žalostnih časov! — Po novem volilnem redu bode imelo 20 velikih posestnikov, ki plačujejo na leto 916.000 gld. davščine brez doklad, virilne glase, kar liberalcem ni kar nič po volji, ker mislijo, da spet gotovo nastopijo nekdanji časi z desetino, — ne pomislijo pa nič, da bode izvoljenih poslancev velika večina.

Vlada neki zdaj ne misli prošnje galicijskega zbora uslišati in za Galicijo posebnega dvornega kancelarja imenovati. Še le potem, ko se bodo skupne zadeve določile, pride ta reč v pretres.

Vlada je prepovedala, konje iz deržave prodajati.

Spet se je doprinesel na Dunaju strašen samomor. Znani Tuvora, zavdal je 2. t. m. po noči sebi, svoji ženi in trem odraslim otrokom, — le dva mlajša je drugam spravil in sta nesrečneža zdaj sama ostala. To je strašno! Pravijo, da je pri nesrečnih spekulacijah v dolgove zabredel in tako obupal, družina pa da je sklenila z njim vred umreti.

Iz Celovca. (Pervi občni zbor družnikov društva učiteljem v podporo; — volitev za mestni odbor; — v Borovljah oženj; — Ant. Florijanšič je šel borovško robo ponujat po svetu; — nesreča pri streljanju; — vesela novica). Visoka konsistorija je sklicala 4. den aprila prvi občni zbor nove družbe, ktere žlahtni namen je podpirati onemogle učitelje, njih sirote in vdove. Ob devetih se je zbralo v šolski hiši od vseh učiteljev, katerih je na Koroškem še čez 300, le samo 19; še učencov, ki v Celovcu stanujejo, vseh bilo ni! In vendar je ta naprava za učnike tako imenitna in potrebna. Se ni vseh prešil novi duh, duh javnosti in ustavnosti, — še zdaj učenci le od drugod pomoči pričakujejo in ne poznajo menda še naše prislovice: „Po-

Besednik.

Slovanski shod v Pragi l. 1848.

(Dalje.)

Dne 2. junija se je perva seja slavno in javno pričela na otoku Zofinskem.

Zgodaj pred deveto uro so se podali vsi udje iz češkega museja v Tinsko cerkev. V tem starodavnem božjem hramu je duhovnik in rodoljub Vacslav Štulc sv. mešo bral in molil primerno molitev. Zdelo se je, da duh slovanskih apostolov Cirila in Metoda prešinja glavo in ogreva serce vseh pričujočih. Gorke solze so polijale lica rodoljubnih mož in starčkov, ki so se v slovanskej zgodovini prvokrat zbrali iz vseh vetrov ogromnega sveta slovanskega. Po dokončanej božjej službi so se podali v veliko dvorano Zofinsko. Tukaj so se javne seje slovanskega shoda deržale, in da bi se prostor preveč ne napolnil, razdajali so se listki, brez ktere ga ni smel nihče stopiti v dvorano. Soba je bila okusno in veličastno okinčana z znamenji in banderi vseh slovanskih narodov v Avstriji, — med njimi v sredi pa je vihralo črnorumeni bandero cesarsko. Odseki so sedeli razdeljeni eden od drugega.

Grof Matija Thun — predsednik vsega shoda — je zbolel, in začel je sejo njegov namestnik vitez Neuberck. Pozdravljaj je

s kratkimi besedami nove goste v poglavitnem češkem mestu in napovedal, da je slovanski shod ustanovljen in odprt. Služba in delovanje pripravljavnega odbora je bila zdaj pri kraju, zatorej je vitez Neuberck in pripravljavni odbor odstopil in mesto prepuštil starašinu Francu Palacky — tu in malemu odboru. Zdaj je starašina Palacky poprijel za besedo, kaj lepo govoril o namenu slovanskega shoda in kazal, čemu da so se zbrali iz vseh krajev sinovi velike majke Slave. Po tem vvodnem govoru so pisarji prebrali glasno imena predpostavljanih in družih udov, opravili red in predpis predmetov, ki se bodo pretresovali. V odseku jugoslovanskem je bilo 42 udov, v poljskorusinskem 61 in v češkoslovanskem 237, skupaj toraj 340 rodoljubov.

Po tem so se začeli govoriti. Govorilo se je bolj splošno: razjasnovele so se misli, zakaj da se je sklical slovanski shod, razlagale so se najviše in največje potrebe slovanskih narodov, in naznanjala pravila ali vodila, katerih se Slovani hočejo deržati.

Da bi kak sklep veljal za sklep celega shoda, bilo je odločeno, da je treba, da vsi trije odseki k njemu pristopijo. Odseki so pa vsi trije posebej vsak za se imeli svoje seje. „Kar koli se je ravnalo ali v odsekih ali pa v javnih skupnih sejah, vse se je godilo v slovanskej besedi; zatorej se že samo na sebi razume, da je le nesramno in gerdo obrekovanje naših protivnikov, kakor da bi se Slo-

vani ne bili med seboj razumeli in so bili prisiljeni nemški jezik na pomoč vzeti“, tako pišejo uradne praške novine leta 1848.

Podlaga vsega posvetovanja in obravnavanja je bil načert ali program, ki je bil v ta namen napravljen. Obsegal je teh le delov: O razmeri avstrijskih Slovanov med seboj; — o razmeri med avstrijskimi in zunanjimi Slovani; — o razmeri med avstrijskimi Slovani in evropejskimi narodi in slednjič o tem, kako bi se mogla sklepom slovanskega shoda pridobiti veljavnost in moč.

Zastran prvega dela ali člena je imenovan program predložil, naj avstrijski Slovani sklenejo društvo v ta namen, da si ohranijo ustavno svobodo in narodne pravice. Gledé na drugo točko o razmeri med Slovani in drugimi avstrijskimi narodi je program nasvetoval, naj se avstrijska cesarevina osnuje kot federativna ali zvezna deržava na podlagi enakih pravic za vse narode.

Kar se tiče razmere med avstrijskimi in zunanjimi Slovani, priporočal je program v političnem obziru samo le to, da se izreče serčno sočutje do njih in s tem, kaka se jim kaj godi, — v literarnem obziru pa je bilo predloženo, naj se razširja slovanska literarna vzajemnost s tem, da se po vseh slovanskih deželah na viših učilnicah učijo vsi slovanski jeziki, dalje naj se slovanski učenjaki pogostoma zbirajo i. t. d.

magaj si sam, in Bog ti bo pomagal! Najpred je visokoč. gosp. dr. Valentin Milar, najviši šolski ogleda, imel prav lepo in primerno govorico. Pokazal je lepo zaporedoma, kako se je misel, osnovati si tako družbo, izcimila, najprej v kerškej dekaniji taka družba se napravila, kako se je sčasoma razširjala in slednjič na celo škofijo se raztegnila. Hvaležno je v misel jemal deželni zbor, kateri je sklenil, imenovane družbi vsako leto darovati iz deželnih denarjev 500 gl. — Potem so bile volitve, kakor smo jih je slednjikrat naznanili. H koncu je novo izvoljeni predsednik Smer poprijel za besedo in krepko in serčno se zahvalil za toliko skazano mu zaupanje in čest, pa tudi obljubil vse moči na to obratiti, da se nova družba razširja, narašča in na terdne noge postavi.

4. aprila je bila tudi volitev za mestni odbor; volil je tretji oddelek, ki šteje 324 volilcev. In veste, koliko da jih je prišlo? Vseh skupaj 18! Izvoljena sta bila g. Leop. Sternhart in Vinc. Knapp. Moža sta oba poštena in pametna; pa kaj porečemo od meščanov? Sram in tej jih bodi, da nimajo v sebi več ustavnega duha in tako malo marajo za svoje potrebe in zadeve! — Včeraj, to je 6. apr., je volil drugi oddelek. Uradnikom in duhovnikom se kaj rado očita, da nosijo dolgo kito in sovražijo novi svobodni duh. Pa številke pričajo, da temu ni taka. Izmed 450 volilcev jih je glasovalo 99 in zvoljeni so bili gg.: Gayer Simonjin Ulepč Jožef. — Iz Borovljan slišimo, da je te dni ob treh zjutraj na Kobli jelo goreti in pogorela je neka banova hiša in skedenj; velika sreča je, da ni vetra bilo; prav lahko bi bila šla cela soseščina. Pravijo, da je bilo zasmojeno. Na to žalostno novico naj pa povemo drugo veselo. Gosp. Anton Florijanšič se je veliki teden podal po svetu, naj bi šel izvrstne borovške izdelke po svetu ponujati. Prav veselo je slišati, kako so se Borovljanci oživili in po svetu svojo robo prodajajo. Tako je prav; ne čakajte, da vam ljudje v hišo pridejo po robu popraševati in denarjev ponujati. Ne vemo prav, kam se je g. Fl. podal, pa slišali smo, da na jutrovo stran; govorilo se je celo, da misli se podati v Bukarešt. Veliko pametnejši je že, obrniti se proti jutrovim deželam, kjer še ne znajo tako prelepe robe narejati, kakor je borovška. Tudi

Gledé na razmere med avstrijskimi Slovani in evropskimi narodi je program posebno omenil frankobrodski nemški shod in predložil protest ali ugovor proti njegovim sklepom, kolikor bi višjo oblast in samostalnost avstrijskega cesarja utegnili zmanjšati.

Zastran tega, kako bi se mogla sklepom slovanskega zbora pridobiti veljavnost in moč, bil je program te misli, da je slovanski shod le privatno društvo; zatorej je bilo nasvetovano, naj se poseben za to izvoljen odbor pošlje pred svitlega cesarja in mu naznanja in predlaga vse, kar je slovanski shod delal in sklepal.

Da bi se pa opravila slovanskega shoda tem hitrej dogotovila in do konca dognata, predložil je med tem Karel Libelt drugi predlog. Ta novi Libeltov program pa je obsegal:

1. Naj se spiše in razpošlje manifest ali razglas na vse evropske narode, da se jim naznani, kaj mislijo in hočejo Slovani.

2. Naj se napravi na svitlega cesarja adressa ali prošnja, v kateri naj se naznanijo želje in prošnje avstrijskih Slovanov.

3. Naj se osnuje in sklene zveza med slovanskimi narodi in naj se poiščejo pripomočki, kako bi se mogel ta namen doseči.

5. junija je veliki odbor v posebnej seji potrdil ta Libeltov program in vse tri naloge so bile izročene posebnim odborom, ki so se sestavili iz vseh treh odsekov.

(Dalje pride).

lansko leto je hodil g. Franc Florijanšič v ravno tem namenu, pa le proti severju in večeru, — tam pa je Belgija, Nemčija itd. blizo, zatorej ni veliko opravil. Bog daj Antonu Fl. več sreče! — Iz gornjega Roža smo slišali praviti od nesreč, ki so se velikonočne praznike pri streljanju prigodile. Pod Roščico se je nek kovač v roko ustrelil, da bode zgubil 2 — 3 perste; — v Rožece se je možnar razletel in nekega hlapca tako vdaril, da se ni dolgo časa nič zavedel; — v Šmišvayčah in na Udmatu se je tudi neka nesreča zgodila, pa nismo mogli prav zvedeti, kakošna. Ljudje! bodite pametni, da ne bodo spet oblastnijske prisiljene, streljanje prepovedati in vam tudi to veselje vzeti. — Slišali smo praviti neko veselo novico, ktere ne smemo zamolčati. Severna železnica si bode menda 100.000 centov železja na Koroškem nakupila. Zatorej ni res, kar so nekateri časniki pisarili, da bode v Prevalah spet nekaj delavcev ob delo in zaslužek prišlo, temveč še novi delavci se bodo jemali. To bi bila pač velika sreča za našo borno deželo!

Iz Celovške okolice. (Fara Breza; — ljudska šola; — pameten mož; — samomor). Terdi se rado, da se Slovencem ni godila in se ne godi nobena krivica, da imajo vse kakor Nemci in da le nekteri rogovileži hočejo vse prekucniti in prenarediti. Fara Breza je čisto slovenska in nikoli se ne pridiga drugači kakor slovenski. Ta slovenska fara pa ima že od leta 1817 sem le učenika, ki je terd Nemec in se še dozda — v petdesetih letih — ni naučil ne trohice slovenski! Pokažite nam učenika na nemškeji fari, ki bi nemški ne znal? Bog prenesi, ko bi hotli Nemcem kaj tacega storiti, — spokali bi ga, da bi se vse kadilo. Slovenci so pa le tiho in potrpeljenje imajo, pa čakajo, da jim bo Bog pomagal. Vsi farmani so po takih farah res omilovanja vredne sirote; plačujejo in plačujejo, otroci in njihovi pa se le ničesar ne nauče. Posebno so pa omilovanja vredni gospodje kateketi takih šol, ker otroci še toliko brati ne znajo, da bi slovenski katekizem brali in keršanski nauk ponavljali. Zatorej pa tudi kaj malo otrok v šolo hodi, posebno je pa nedeljska šola čisto prazna. Sedanji g. fajmošter Janez Kolar so jeli nedeljsko šolo v farovžu imeti in pride jih okoli 30 otrok, prej pa jih je bilo 3 — 4 v šoli. Iz farovža pa gredo v cerkev, kamor poprej nikoli niso hodili, ker je šola predaleč od cerkve. Že več kot 50 let hodijo gospodje dekani iz Celovca to šolo vsako leto preiskovat, — pa nobeden se še ni spotikal nad nemškim učiteljem za slovensko šolo. — Pa Slovenci se že zavedajo in čutijo, da tako nemčevanje mladini močno škoduje in so si jeli pomoči iskati. „Hojovice“ se imenuje vas Breške fare; vse hiše so terdo slovenske in vfarane v Brezo, le ena sama hiša spada v faro Možberg, kjer so slovensko pridigo do čistega odpravili. To hišo pa je ravno kar kupil pameten in pošten mož pa skerbni oče, kteremu pri sercu leži svoje otroke in posle keršansko izrejati. Zatorej je oče Čemernjak po domače Štih na visoko škofijo prošnjo vložil, naj se njegova hiša v Hojovicah od Možburške fare loči in pridruži Breški fari, kjer se božja beseda po slovenski oznanjuje in kamor imajo veliko bližej. Pri tej priložnosti še omenjamo to, da so že pri rajnem gospodu Rudmašu hodili možje iz Čanjske in Možburške fare in hudo tožili, da se tam v cerkvi in šoli strašno nemčari in Slovencem krivica godi. Premilostljivi naš knezoškof so za letošnje dekanijske shode predložili tudi vprašanje, ali bi ne bilo kje treba nekatere fare ročnejši razdeliti in omejiti? Slovenci, zdaj je pravi čas, da se oglasite, pritožite in si pomoči iščete! — Veliki teden se je v Možburški fari velika nesreča prigodila. Nek še precej mlad posestnik se je v svojej izbi obesil. Nesrečni ga je prerad pil in pijan doma velik polom napravljaj. Tako se je godilo tudi veliki torek; — pa zdaj ga Bog

celó zapusti, sirota odpodi svojo ženo od hiše, med tem se pa na jermenu obesi. Žalostna velika noč!

Iz spodnje podjunske doline. (Slabi časi, — ogenj, — žalostinka.) Že sem ti popisal, ljubi „Slovenec“, enkrat slabe čase v naši dolini in rekel, da počakajmo še čez zimo! Hvala Bogu! Zima, ki tudi ni bila huda, poslovala se je že od nas, pa nas zapustila v revah in zadregah. Nastopila je vesela vigred, v kateri bi ubogi kmetje radi sejali, ko bi kaj imeli! Razun tega nas pa še prav pogostoma obiskujejo tisti prijatli, pred kterimi že perutnina in še druge manjše reči več varne niso.

Pretečeni petek 23. t. m. o polnoči zažge nek hlapec Železnikovo pohištvo v Strojni iz jeze, da še svoje letne plače ni cele prejel! Zgorelo je vse pohištvo, 13 repov govedine, 30 ovac, nekoliko svinj in 12 let stara deklica, ki je bila tam rejenka. Neusmiljeni zažigavec se je sam pravici izročil. H koncu naj ti naznanim še eno žalostno. 20. t. m. smo namreč pokopali M. Senkerja, mnogo spoštovanega učitelja v Drauberze, ki je že 25. let dolžnosti svojega stanu zvesto in neutrudljivo dopolnoval. Kako da je bil rajni od vseh ljudi spoštovan, pričal je velik spreved na pokopališče, kajti veliko gospodov duhovnikov in učencov je bilo pričujočih ter je žalostinke pelo. Bog mu poverni po obilnosti njegovo zasluženje in daj večni mir in pokoj!

Iz Štajerskega dne 31. marca. M. — (Bilježnik Andrej Bratkovič umrl. Slovenska stenografija.) Žalostna nam premila majka Slovenija že zopet je zgubila vrednega sina in svojega iskrenega spoštovalca, umrl je bilježnik ali notar Andr. Bratkovič na Vranskem 28. t. m. Bil je rajni iskren domorodec in mislim tudi prvi, ki je faktično vresničil cesarjevo besedo o ravnopravnosti slovenskega jezika v uradnih; njegova uradnija bila je skoz in skoz slovenski vredjena in pisaril je po volji različnih strank v slovenskem in nemškem jeziku. Pa veliko je imel tudi zaradi tega pretrpeti, posebno pod poprejšnim celjskim presidentom, ki, akoravno rojen Slovenec, o Slovencih nič vedeti ni hotel, temveč se je po svojem imenu zvesto držal rakove poti. Pa ker mi ni celo življenje ranjcega znano, ustavim svoje slabo pero, nadjaje se, da ti bode dragi „Slovenec“ kdó drugi o tem natančije poročil. — Dovolite mi še nekaj o naši slovenski stenografiji reči; vem, da je že ta reč zlo dognana, vendar bi jo zopet rad nekoliko zbudil. Na Vranskem stanuje mlad nadepolen Slovenec, ki ima celo slovensko stenografijo v rokopisu. Bil sem tako srečen in nekoliko rokopis pregledoval, in ker se jaz tudi s stenografijo pečam, spoznal sem, da je pričujoča slovenska stenografija zares ženjalno, izvrstno delo, katero, zasluži, da se v kratkem natisne. Spisal je to slovensko stenografijo gosp. Ant. Župan ki je že tudi to delo v „Novicah“ lansko leto oznanil, pa nikjer ni založnika dobil. Po mojih mislih bi bilo dobro, da bi se Županova stenografija — v kateri je Stolzova in Gabelsbergerjeva sistema zjedinjena — poslala slovenskim stenografom kranjskega in hrvaškega deželnega zbora, da bi jo ti kritično pregledali in potem, če bi za tisk bila, izdala je naša Matica. Naši literaturi tako originalna ali izvirna dela zlo pomanjkujejo, pričujoča stenografija bila bi pa kinč našemu slovstvu. Da bi v kratkem beli dan zagledala!

V Ljubljani 4. aprila. (Okrožnica knezoškofijske konsistorije in naše ljudske šole.) Kaj neprijetne priče nam je prinesel — gotovo s težkim srcem — zadnji list „učiteljskega Tovarša“ od 1. aprila. Skorej pomenljivi dan! Ko bi ne bili čitali vsega črno na belem, mislili bi, da nas hoče v resnici le kak porednež za „aprila“ narediti, ali v „april“ poslati, kakor je to že stara navada in šala. Toda resnica so in ostanejo ti pirhi v podobi

okrožnice, katero razpošilja knezeškofijska konsistorija na vse nadzornike ljudskih šol in na vodstvo ljubljanske normalke. Kaj pa je vendar tako hudega in čudnega v tej okrožnici? Nič drugega kot popolni komentar in suplement Auerspergovim besedam: „Pri nas se je še premalo germanizovalo ali ponemčevalo“. Okrožnica si prizadeva vse dobro storiti, kar se je dozda zamudilo, ali kar ni bilo mogoče storiti, naravnost rečeno: ponemčevalni namen ji je na čelo pisan. Zahteva namreč, da se nemščina v ljudskih šolah šest let uči, da se učenci gotovo nauče, kolikor je le mogoče. Ubijali bodo tedaj naši učeniki ubogim otrokom nemščino v glavo v škodo drugim res koristnim vednostim. Ali res ne more človek zveličati biti brez nemščine? posebno prosti kmetič, ki svoje žive dni ne pride dalje iz svoje vasi. Nam ne gre to v glavo! Zakaj se kar naravnost ne reče: Slovenci se morajo vsi ponemčiti, potem bodo še le omikan narod. Saj vendar že poznamo te namene! Da pa tak ukaz prihaja od najvišjega dušnega pastirja, kateremu bi imel biti blagor naroda najbolj prisrčno, to je kaj žalostna prikazen, ktera se pa nikakor ne sme in ne more zamolčati! Zvedeli smo tudi, da za to okrožnico več konsistorijalnih svetovalcev še vedelo ni, dokler ni bila že na svitem, da torej ni pravilno sestavljena, in le samovlastno djanje! Nadjamo se, da se bodejo oglasili veljavni može in glasno povzdignili svoj glas proti takemu početju. Mi pa hočemo prihodnjič to okrožnico vzeti obširno v pretres in dokazati, da nas pelje le na rakov pot.

Ptuje dežele.

Še vedno ni padla osodopolna kocka: ali vojska ali ne! Vendar pa mislijo, da se to skoraj za gotovo zgoditi mora. Poslala je namreč naša vlada pruskej veliko saboto posebno pismo, v katerem določno govori, da noče vojske in da se opira na XI. člen nemškega zveznega pisma, da pa tudi od svojih pravic ne jenja in da naj Pruska koj naznani, kaj in kako da misli: ali da naj meč razsodi ali pa da se mirno pogodijo. Odgovor na to pismo se pričakuje vsak čas, in menimo tudi, da Bismark ne more in noče dalje zakrivati svojih skrivnih namehov. Tudi priprave za vojsko se čedalje bolj delajo, kupujejo se konji, oborožujejo bojne ladije, pregledujejo in obsejajo terdnjave, ogledujejo ceste in bojna polja, kjer naj bi se spoprijeli, itd. Kdo bi mislil, da bomo zdaj kaj takega doživeli! Dva poprejšnja prijatla (!) in zaveznika se hočeta z orožjem v roci zgrabiti in tako razsoditi, kdo ima pravo! Res da je vojska huda huda reč, pa vendar je boljši, da, če že mora biti, je prej kot pozneje; kajti slaba za nas, če bi od samega kopernenja konec jemali! Vlade nemške zveze kažejo, da bodo ali na strani Avstrije, ali pa vsaj ne proti njej; vendar se pa za vse še prav ne ve. Francoska in Ruska mislite neutralne biti, angleška je pa vojsko kar odsvetovala. Tako tudi piše angleški časnik „Times“, da bi Parska in Saksonska lahko še vojsko odvernile, ako bi Bismarku reklo, da bodo o vojskinem času za Avstrijo stale. „Mi smo, piše ta list dalje, večkrat brali o Draždanih in Lipsiku (kjer so se tolikrat borili), ali nikdar senam nisanjalo, da bi še kdaj doživeli tistih strašnih morij, ki so se tam godile. Misel, da kralji niso več častilakomni in da deržavam ni več mar za osvojitve, ta misel je napčna. Človek je denešnje dni še ravno tak, kakor je bil pred 100 leti z edinim razločkom, da zdaj mi Angleži roke križem deržimo, ako se gre na tako ropanje. Pregraha je tedaj še ostala. Nikdar, tudi v najhujših časih in pri najbolj brezvestnih vladah, pa ni bilo takega deržavnika, ki bi bil pravico tako zelo z nogami teptal, kakor naše dni Bismark. Dozdaj je tudi res

srečo imel, ali nismo še na koncu! Če vse to spolni, kar so deržavniki prerokovali, nismo še pri začetku konca ne!“

Piše se tudi, da je na mejah vse polno pruskih policajev, ki pisma in potnike preiskujejo, in da se 4. t. m. bojni polki popolnijo in pripravijo, da zamorejo o prvi priliki na vojsko. — Tudi od naše strani se delajo priprave. Velika armada se neki postavi na Českem. General Benedek ji bode poveljnik, pod njim pa bodo generali John, Gablenz, nadvojvoda Ernest, Ramming, Clam-Gallas in Hartung. Vendar pa more še pomirljivi duh zmagati, da se nam tolika nesreča, reva in nadloga odverne.

V Florenciji se tudi pridno posvetujejo. Govori se, da mislijo pri Bolonji velik tabor napraviti in tudi kaj za Pruse početi, če jim Napoleon tega ne ubrani.

Sultan je ukazal 70.000 novih vojakov nabrati in vso vojno pomnožiti.

Romanski zbor je razpuščen. Razpisane so nove volitve. Multanci niso neki za unijo. Žele si princa Leichtenberga za gospodarja.

Razne novice.

* V Zagrebu je začel izhajati nov list, z imenom „Sviet“. Ravnal se bode po programu samostojne narodne stranke, je tedaj prav za prav dedič „Domobranov“. Vrednik mu je g. Ivan Vončina.

* V dunajski „Slovanski Besedi“ uči g. Golovacki ruski jezik.

* Vse evropske vojne ali armade stanejo vsako leto 762 milijonov nemških tólerjev. Na vsacega prebivalca spadata tedaj 2 tólerja. Deržavni dolgoví znašajo 18.926 milijonov nemških tólerjev. Za nje se plačuje vsako leto 723 n. t. obresti!

* Velika beseda, ki sta jo napravile južne Sokol in čitalnica velikonočni ponedeljek v gledišču, bila je sijajna in gledišče tako prepolnjeno, da ne pomnimo kaj takega. Vse se je izvrševalo tako gladko in izvrstno, da gre le en glas velike zadovoljnosti po vsem mestu. Donesek znaša 520 gld. Gotovo lepa podpora stradajočim Dolencem! Obširni popis prekrasne te slovesnosti pride prihodnjič. J. Y.

* „Š. Tovarš“ piše, da pojó v Ljubljani, celó v gimnazijskih in realskih šolah, pri službi božji skoraj sploh le slovenski. Ne takó pa drugod. Tako n. pr. namerja v Idriji organist g. ravnatelja še le prositi, da bi smel pri šolski maši kako slovensko pesem peti! Treba bi bilo res, kakor se ondi bere, tam pa še marsikje drugod zdaj o veliki noči vstajenja in poboljšanja!

* 4. število „slovenskega Glasnika“ se je ravnokar izdalo. Spet nam pri naša dosti lepoznavsko-podučnega berila in res zasluži, da bi si ga Slovenci čedalje bolj naročali in brali. Kakor vselej poprej, ima tudi zdaj „slovansko berilo“ v serbskem, českem, poljskem in ruskem jeziku, kar je kaj važna reč za vsakega, ki želi brez posebnega truda teh jezikov navaditi se. Kaj zanimiva sta tudi „književni obzor“ in „Besednik“. Obsega pa sploh: „Smrt Hasanbega“ (pesem), „Golida“ (povest po resnični dogodbi), „Moj dom“ (pesem), „rudeča suknja“ (povest, ki je poslovenjena iz poljskega), „Triglav“ (pesem), „Mogile pri Virji in narodna pravljica o njih“, „Obrazi iz narave“, „Česke legende“, „Narodne stvari“ in nazadnje „Skakalnica“. — Vreden je vse podpore!

* 8. septembra se obhaja v trojednici, zlasti v Zagrebu, tristoletnica slavnega hervaškega junaka Nikolaja Šubica Zrinjskega. O tej priliki se bode izdal tudi nov, pomnožen življenjepis nepozabljivega veljaka.

* Sloveči slovenski domoljub dr. M. Prelog je poslovenil in izdal kratkočasno igro v enem djanju, z naslovom „Černi Peter“. Velja 30 kr., čisti donesek pa je odločen za Slomšekov spominek. — G. Fr. Zakrajšek spisuje izvirno slov. tragedijo z imenom „Marija Antonijeta“ v 5 djanjih. Naročnina se bode odrajtovala po prejeti knjigi. — Slava obema gospodoma!

* G. Peter Kozler je od geografičnega društva v Petrogradu za člana izvoljen.

* Finančine gosposke mislijo neki odpraviti, na mesto njih pa postaviti starašinstva pri deželnih namestnijah in nadgledstva v posameznih deželah.

* Teržaška čitalnica je imela 18. marca prav lepo besedo.

* Teržaški mestni odbor jo sklenil, ubogim teržaške okolice 1000 gld. podariti.

* Tistih 35.000 gld., ki si jih je isterski zbor od vlade za deželo izposodil, mislijo neki deloma med najbolj revne zazdeliti, deloma pa ceste itd. delati in popravljati, da tako prebivavci dobé dela pa živeža.

* Preslavni vladika Strosmajer je med drugim tudi sporočil, da jugoslovanska akademija podeduje tudi vse njegove podobe, slike, kipe itd. Ste pa med njimi dve velikanski sliki, ki ste neki vsaka 10.000 gld. veljale. Slava!

* V Pragi se sestavlja zdaj družba, ktera bode, kakor naša družba sv. Mohora, izdajala knjige za ljudstvo prav po ceni. Tiskana pola bo veljala tri krajcarje,

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	85	2	85	2	25	1	30	2	30
Celju	3	80	2	80	2	51	1	55	2	65
Ptujem	3	40	2	60	2	—	1	—	2	20
Ljubljani	3	99	2	70	2	30	1	77	2	42
Kranju	4	—	3	—	2	50	1	50	2	66
Novemestu	4	10	2	80	2	40	1	70	2	60
Gorici	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Celovcu	4	45	3	63	2	90	1	60	3	—
Terbižu	5	69	4	60	—	—	1	94	3	99
Varaždinu	3	60	2	65	2	—	1	20	2	—
Reki	4	90	2	65	2	40	1	92	3	20
Sisku	3	20	2	60	1	68	1	16	1	92

DUNAJSKA BORSA 4. aprila.

Deržavni papir.		Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld.	—	54.30	54.50
5 % nar. posojilo od l. 1864	—	82.10	82.20
5 % metalike	—	57	57.10
4 1/2 % „	—	51.25	51.50
4 % „	—	45.25	45.75
3 % „	—	34	34.50
2 1/2 % „	—	29	31
Srečke l. 1839	—	137.50	138
„ „ 1854	—	73.75	74.25
„ „ 1860 po 500	—	76.40	76.60
„ „ 1860 „ 100	—	86.40	86.30

Srečke.

Kreditne	—	—	po 100 gld.	110.50	111
Donavsko-parobrodsk	—	—	„ „	78	79
Teržaške	—	—	„ „	108.50	109.50
Budimске	—	—	po 40 gld.	22	23
Kneza Estarhazy-a	—	—	„ 40	70	75
„ Salma	—	—	„ 40	26	27
„ Palfy-a	—	—	„ 40	21	22
„ Clary-a	—	—	„ 40	22.50	23.50
Grofa Genois-a	—	—	„ 40	20	21
Kneza Windiſgraezt-a	—	—	po 20 gld.	15	16
Grofa Waldstein-a	—	—	„ 20	18	19
„ Keglevič-a	—	—	„ 10	12	13.50

Dunajska borsa 6. aprila 1866.

5 % metalike	—	—	—	60
5 % nacional	—	—	—	62.35
1860 derž. posoj.	—	—	—	77.05
Bankine akcije	—	—	—	717
Kreditne	—	—	—	136.20
London	—	—	—	104.00
Novi zlati	—	—	—	5.03
Srebro	—	—	—	104.50